

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΓΚΕΛΛΩΝ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΙΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἡ Μελέτη ἡμῶν περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ θὰ ἦτο ἑλλιπής, ἂν δὲν ἐπηκολούθει ἡ ἐξέτασις τοῦ θεσμοῦ τούτου καὶ εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων. Καὶ ἐπελήφθημεν μὲν μετὰ πολλοῦ ζήλου τοῦ ἔργου ἡμῶν, εὐθὺς ὅμως ἀπ' ἀρχῆς ἐδοκιμάσαμεν πολλὴν στενοχωρίαν εὐρεθέντες σχεδὸν ἐν παντελεῖ ἑλλεῖπει πηγῶν. Μετὰ τόσας ἐνδελεχεῖς μελέτας ἐλαχίστας μόνον πληροφορίας ἠδυνήθημεν νὰ περισυλλέξωμεν, καὶ ταύτας ἐλάχιστά ἀποδιδούσας· οὐχ ἦττον δὲν ἀπεδυσπετήσαμεν, ἀλλ' ἀποβλέποντες μετὰ στοργῆς εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν προετιμήσαμεν νὰ συνεχίσωμεν τὴν προσπάθειάν μας, παρέχοντες ἔστω καὶ ἐλαχίστην συμβολὴν εἰς ἄλλους εὐτυχεστέρους ἡμῶν περὶ τὴν εὐρεσιν πλουσιωτέρων πηγῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας.

Ὡς εἶδομεν ἐν τῷ «Θεσμῷ τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ» τὰ περὶ τοὺς Πατριάρχας ἰδιαίτερα πρόσωπα τὰ ἀποτελοῦντα τὴν θεραπείαν καὶ τὸν ἰδιαιτέρον κλῆρον αὐτῶν κατ' ἀρχὰς ἐλέγοντο ὁμώροφοι, ὁμόστεγοι, ὁμοδίαιτοι, οἰκεῖοι τοῦ Πατριάρχου, συνήθως ὅμως ὁμόσκηνοι ἢ σύνοικοι καὶ σύσκηνοι¹. Οὕτω π. χ. Ἐλπίδιος ὁ Ἐπίσκοπος Λαοδικείας, κατὰ τὸν Θεοδώρητον Κύρου, «ἐγένετο σύσκηνος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Μελετίου τοῦ Μεγάλου». Περὶ τοιούτων συσκήνων ἢ συνοίκων, καὶ δὴ τῶν ἑαυτοῦ, διότι καὶ οἱ Ἐπίσκοποι εἶχον τοιούτους, ἀναφέρει ὁ αὐτὸς Θεοδώρητος ἐν τῇ ἀπολογίᾳ του. Ἀναγράφομεν τὸ σχετικὸν χωρίον, διότι δι' αὐτοῦ μᾶς παρέχεται θαυμασία εἰκὼν τῆς δράσεως ἐνὸς Ἐπισκόπου ἐμπνευσμένου καὶ ἔχοντος συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς του.

«Ἐν Μοναστηρίῳ τὸν πρὸ τῆς Ἐπισκοπῆς διατελέσας χρόνον, ἄκων τὴν τῆς Ἐπισκοπῆς ἐδεξάμην χειροτονίαν· πέντε καὶ εἴκοσι διατέλεσα ἔτη, οὕτε

¹ † Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Πάργας, Ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ. Ἐπετ. Ἐταιρ. Βυζ. Σπουδῶν Δ' (1927) σ. 7.

κατεντευχθεὶς ὑπὸ τινος, οὔτε αἰτιασάμενος ἕτερον. Οὐ προσήδρευσέ τις δικαστηρίῳ τῶν ὑπ' ἐμὲ ἐλαβεστάτων κληρικῶν ἐν τοσοῦτοις ἔτεσιν. Οὐκ ὀβολόν, οὐχ ἱμάτιον παρὰ τινος ἐδεξάμην· ἓνα ἄρτον ἢ ὄρν οὐδεὶς τῶν ἐμῶν συνοίκων ἐδέξατο πώποτε. Πλὴν τῶν ῥακίων, ὧν περιβέβλημαι, οὐδὲν κτήσασθαι ἠνεσχόμην· δημοσίας στοὰς ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσόδων ἀνέστησα· γεφυῖρας δύο μεγίστας ὠκοδόμησα, λουτρῶν ἐπεμελήθητιν κοινῶν· ἐκ τοῦ παραδρέοντος ποταμοῦ τὴν πόλιν μὴ ὑδρευομένην εὗρών, τὸν ἀγωγὸν κατεσκεύασα καὶ τὴν ἄνυδρον πόλιν ὑδάτων ἐπλήρωσα καί, ἵνα ταῦτα καταλίπω, κόμας ὀκτὼ τῆς Μαρκίωνος καὶ τῶν περὶ κειμένων πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐποδηγέτησα· ἄλλην κόμην Εὐνομιανῶν πεπληρωμένην καὶ ἄλλην Ἀρειανῶν τῷ φωτὶ τῆς Θεογενούς προσήγαγον καὶ διὰ τὴν θείαν χάριν οὐδὲ ἐν παρ' ἡμῖν αἵρετικὸν ὑπελείφθη ζιζάνιον καὶ ταῦτα οὐκ ἀκινδύνως πεποίηκα ἀλλὰ τὸ αἷμά μου πολλὰκις ἐκχύσας καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν καὶ εἰς αὐτὰς φθάσας τοῦ Ἀδου τὰς πύλας»¹.

Οἱ οἰκεῖοι οὗτοι τῶν Πατριαρχῶν ὡς σύγκελλοι τὸ πρῶτον ἀπαντῶνται ἐν τῷ πατριαρχεῳ Ἀλεξανδρείας, τὸ δὲ παράδοξον ὅτι ὁ πρῶτος γνωστὸς σύγκελλος ἦτο κοσμικός, ὁ Ἰωάννης ἱατρὸς τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου παρακολουθήσας αὐτὸν εἰς τὴν ἐν Ἐφέσῳ Γ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον καὶ λαβὼν ἐνεργὸν μέρος ἐκτὸς τῆς Συνόδου ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ κατὰ τοῦ αἵρετικοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Νεστορίου, ὡς δείκνυται ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ προσκειμένου τῷ Νεστορίῳ Κόμητος Εἰρηναίου πρὸς τοὺς ἐν Ἐφέσῳ Ἀνατολικούς.

Κυρίως ὁμως περὶ Συγκέλλων, ἐν τῇ γενικῇ ἔτι σημασίᾳ τοῦ ὀνόματος τούτου, γίνεται μνεῖα εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Δ' ἐν Κων/πόλει Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἰσχυρίων ὁ διάκονος Ἀλεξανδρείας ἐν τῷ λιβέλλῳ τῷ ἐπιδοθέντι τῇ Συνόδῳ κατὰ τοῦ αἵρετικοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Διοσκοῦρου προτείνει ὡς μάρτυρας περὶ ὧν κατηγορεῖ τὸν Πατριάρχην, τοὺς Ἀγόραστον, Δωρόθεον, Εὐσέβιον, Διδίωνα, Ἀρποκρατίωνα, Πέτρον, καὶ τὸν Γαϊανόν, περιχύτην τοῦ ἐπισκοπικοῦ λουτροῦ συνεκδημήσαντα αὐτῷ, ἰδιώτην ὄντα καὶ δυνάμενον πάντα ἀκριβῶς εἰπεῖν.

Ἐκτὸς τοῦ Ἰσχυρίωνος ἐπέδωκε τῇ Συνόδῳ λίβελλον κατὰ τοῦ αἵρετικοῦ Πατριάρχου ὁ πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος, ὅστις καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λιβέλλου του εἶπεν· «ἔτοιμος εἰμι καὶ θαρρῶν ἐμαυτῷ, παραγενόμενον αὐτὸν [τὸν Διόσκορον, ἀπόντα τῆς Συνόδου] ἐπὶ τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Συνόδου διελέγξαι εἰς πάντα ἅπερ αὐτὸν κατηγορῶ».

Ἐπίσης ὁ Ἰσχυρίων προσέειπεν. «Εἰ παραχθῇ ἐν ταύτῃ τῇ Ἀγιωτάτῃ Συνόδῳ Διόσκορος, ἐτοίμως ἔχω καὶ γὰρ δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων ταῦτα πάντα, ἅπερ ἐδίδαξα τὴν ὑμέτερον Ἀγγελικὸν Χορόν, οὐδὲν δὲ ἦιτον καὶ τῶν ἐκδο-

¹ Φιλήμονος Φωτοπούλου, Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Θεοδωρήτου ἐπισκόπου Κύρου, Νέα Σιών ἔτος Η' σελ. 643.

θέντων παρ' ἑμοῦ μαρτύρων συγκέλλων αὐτοῦ ὄντων καὶ μετ' αὐτοῦ μέχρι τοῦ νῦν ὄντων καὶ παραφερομένων ὥστε καὶ ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ταῦτα δεῖξαι ἀληθῆ εἶναι»¹.

Λίβελλον ἐπίσης κατὰ τοῦ Διοσκούρου κατέθηκε καὶ ἄλλος κατήγορος αὐτοῦ ἔξ Ἀλεξανδρείας, ὁ Σωφρόνιος, κατηγορῶν πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτὸν καὶ ἐπὶ καθοσιώσει. «Καὶ γὰρ τῶν θείων Λαυράτων ἐπὶ εὐτυχίᾳ Οἰκουμενικῇ εἰσερχομένων ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει Ἀλεξανδρείας, οὐ παρητήσατο (ὁ Διόσκορος) ἔρانا διανεῖμαι πλείστοις δι' Ἀγοράστου καὶ Τιμοθέου καὶ ἐτέρων τινῶν καὶ ταῦτα παρασκευάσαι διωχθῆναι... καὶ παρακαλῶ καὶ δέομαι τὸν ὑμέτερον Ἀγγελικὸν χορόν, Ἀγόραστον ἐνταῦθα καταλαμβανόμενον, ἕνα τῶν συνεργησάντων αὐτοῦ τῇ μανίᾳ, σύγκελλον αὐτοῦ ὄντα, παρενεχθῆναι καὶ κελεῦσαι μοι ἐπὶ τῆς Ἀγιωτάτης ὑμῶν Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἰσελθόντα συστήσαι, πᾶσιν, οἷς ἐδίδαξα. Ἐτοιμῶς γὰρ ἔχω εἰ ἀξιωθείν τῶν ὑμετέρων ὁσίων ἀκοῶν δεῖξαι τὸν εὐλαβέστατον Ἐπίσκοπον Διόσκορον ταῦτα πεπλημμεληκότα»².

Ὡστε ὁ Ἀγόραστος, ὁ Τιμόθεος, ὁ Δωρόθεος καὶ πάντες ὅσοι ὑπὸ τῶν κατηγόρων τοῦ Πατριάρχου προσήγοντο ὡς μάρτυρες ἐν τῇ Συνόδῳ ἦσαν οἰκεῖοι καὶ σύγγελλοι τοῦ Πατριάρχου, πλὴν τοῦ Γαϊανοῦ, ὅστις χαρακτηρίζεται ὡς ἰδιώτης.

Ὡς συμπεραίνομεν ἐκ τῶν ἄνω ἐκτεθέντων, καὶ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποκρυσταλλωθῇ ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων. Τοῦτο ἐγένετο βραδύτερον, καὶ δὴ ἀφοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔπαυσαν πλέον πάντες οἱ ἐν τῇ πατριαρχικῇ αὐλῇ νὰ χαρακτηρίζονται ὡς Σύγγελλοι, ὁ δὲ τίτλος οὗτος ἀπεδίδετο μόνον εἰς τὰ ἰδιαίτερα ἐκεῖνα πρόσωπα τοῦ Πατριάρχου, τὰ κατέχοντα ἐξαιρετικὴν θέσιν «ἐν τῷ πατριαρχικῷ κελλίῳ», ἔνεκα τῆς ἀρετῆς καὶ παιδείας καὶ πείρας αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ ὅποια ὁ Πατριάρχης ἐνεπιστεύετο τὴν μέριμναν καὶ φροντίδα καὶ διεξαγωγὴν τῶν πολλαπλῶν αὐτοῦ καθηκόντων ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν καὶ προστασίαν του, καὶ τὰ ὅποια σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέκτησαν τιμὴν καὶ ἀξίαν μεγαλυτέραν ὅλων τῶν ἄλλων ἀξιομάτων ὡς καὶ ὥρισμένα προνόμια καὶ ἀπέβησαν τὰ μᾶλλον ἔμπιστα πρόσωπα τοῦ Πατριάρχου, οἱ σύντροφοι τῆς ἰδιωτικῆς του ζωῆς, οἱ κοινωνοὶ τῶν σκέψεών του, οἱ σύμβουλοι τῶν ἔργων του, οἱ πατέρες καὶ ἐξομολογηταὶ του, οἱ τῶν αὐτῶν ἐφεστίων σύντροφοι καὶ Συγκελλιῶται «ἡ ἀκοή, ὁ ὀφθαλμὸς καὶ στόμα καρδιά τε καὶ ψυχὴ αὐτῶν».

Ὡς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὁ ἀριθμὸς τῶν Συγκέλλων περιορίσθη εἰς δύο, κατὰ δὲ τὸν ἕκτον αἰῶνα ἐπὶ τῶν Πατριαρχῶν Εὐλογίου (580 - 607) καὶ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος εἰς ἕνα μόνον, ἔχοντα ἰδιαίτερα προνόμια, παρό-

¹ Σ. Μήλια, "Ενθ' ἀν. τόμ. Β' σελ. 120.

² Σ. Μήλια, "Ενθ' ἀν. σ. 123.

μοια πρὸς τὰ τοῦ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Κράτους¹. Οὕτως ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος λέγεται ὅτι «ποιεῖ σύναξιν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ αὐτοῦ μηδένα ἔχων εἰμὴ τὸν Σύγκελλον αὐτοῦ»².

Τοῦ Πατριάρχου Εὐλογίου γινώσκουμεν καὶ τὸν Σύγκελλον, τὸν εἶτα ἐπίσκοπον Δάρνης τὸν ὁσιώτατον Θεόδωρον³: ὁ δὲ Παλλάδιος ἀναφέρει κατὰ τὸν 5^{ον} αἰῶνα Σύγκελλον καὶ Σταυροφύλακα Ἀλεξανδρείας δικάζοντας περὶ τῶν πνευματικῶν ὑποθέσεων τῶν Χριστιανῶν καὶ δεχομένους τὴν ἐξομολόγησιν αὐτῶν: Ἀναγράφουμεν μίαν σχετικὴν περικοπὴν τοῦ ἔργου αὐτοῦ.

«... Ἦν δὲ τὸ κοράσιον ὥς ἐτῶν ὀκτώ, (διηγεῖται εἰς τὸν Παλλάδιον εἰς πατὴρ) ἔκτοτε οὖν ἠνώχλουν τῇ γυναικί μου ὅπως ἀπενέγκωμεν αὐτὴν εἰς παρθενῶνα (Μοναστήριον Γυναικεῖον). Αὐτὴ δὲ ἔλεγε μοι «ἄφες αὐτὴν ἕως ἂν γένηται νομίμου ἡλικίας» γενομένης δὲ αὐτῆς ἐτῶν δεκατεσσάρων λέγω τῇ μητρὶ αὐτῆς, «ἰδὸν γέγονε νομίμῳ ἡλικίᾳ: τί οὖν κρατοῦμεν αὐτήν;» καὶ λέγει μοι ἡ σύμβίος μου οὕτως: «ἐγὼ οὐκ ἀφίω αὐτὴν μονάσαι, ἀλλὰ ζευγνύω αὐτὴν ἀνδρὶ» καὶ ἔμεινα ἐναντίον ὀχλῶν καὶ κολακεύων, καὶ ποτὲ μὲν ἔτυπτον αὐτήν, ὥστε ἐλθεῖν ἡμᾶς εἰς Σέκρετον ἐκρίθημεν δὲ ὑπὸ τοῦ Συγκέλλου καὶ τοῦ Σταυροφύλακος, ἵνα ἐρωτηθῇ ἡ παῖς καὶ ἐν ἐκλογῇ τῶν δύο γένηται· ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς μεθ' ἐτέρων γυναικῶν διδάσκουσιν αὐτὴν ἵνα εἴπῃ ὅτι: «ἄνδρα θέλω», ὅπερ καὶ γέγονε: τότε λέγει μοι ὁ Σταυροφύλαξ: μὴ λυπηθῇς, ἀλλ' ἄπελθε καὶ ἀγόρασον κόρην παρθένον καὶ βάλε αὐτὴν ἀντ' αὐτῆς εἰς Μοναστήριον ὥς ὁ Θεὸς ἐδέξατο»⁴.

Μάτην ἐρευνήσαντες οὐδεμίαν ἄλλην πληροφορίαν ἠδυνήθημεν νὰ εὑρωμεν περὶ τῶν Συγκέλλων Ἀλεξανδρείας μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἀλώσεως αὐτῆς· ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν ἐλάχιστα γινώσκομεν. Ἡ ζωὴ τῶν ταλαιπώρων Χριστιανῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου ἦτο τότε ἀξιοθρήνητος. Ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μιχαὴλ γράφων πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἱερὸν Φώτιον, δι' ὀλίγων λέξεων μᾶς δίδει τὴν σκοτεινὴν εἰκόνα τῆς τρισαρβάρου ἐκείνης τυραννικῆς ἐποχῆς. Γίνωσκε, λέγει, ἀδελφέ. ὅτι τῷ πλείστῳ μέρει τὸν Ἄδην οἰκοῦμεν ζῶντες ὥς οἱ νεκροί⁵. Καὶ ὅμως μεθ' ὅλην τὴν οἰκτρὰν θέσιν, εἰς ἣν περιῆλθον οἱ ἀοίδιμοι ἐκείνοι Πατριάρχαι, οἱ ζῶντα οἱ νεκροί, διετήρησαν ἀείφωτον τὸ ζώπυρον τῆς ὀρθοδοξίας καθοδηγοῦντες πρὸς τὴν εὐσέβειαν τὰ ταλαιπωρούμενα ἐκ τῆς δουλείας πνευματικὰ αὐτῶν τέκνα καὶ ἐπικοινωνοῦντες μετὰ τῶν ἄλλων Πατριαρχείων πρὸς ἐπίλυσιν τῶν διαφορῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων, τὰ

¹ Père Pargoire, *L'église Byzantine*¹ σελ. 62.

² H. Gelzer, *Leontios' von Neapolis Leben des Heiligen Johannes des Barmherzigen* σελ. 77. 22.

³ Migne τόμ. 87 pars III, στήλ. 3012, *Pratum Spirituale*.

⁴ Λαυσαϊκοῦ κεφ. 3.

⁵ Σπ. Μήλια, *Ἐνθ. ἀν. τόμ. Β'* σελ. 948.

ὅποια ἐκάστοτε ἀνεφύοντο συνταράσσοντα ἐκ βάθρων τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ.

Οὕτως εἰς τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τὴν συνελθοῦσαν ἐν Νικαίᾳ πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ὀρθοδοξίας, ἣτις ἐπὶ ἓνα ὄλον αἰῶνα οἰκτρῶς κατεπατήθη ὑπὸ τῶν Εἰκονομάχων Αὐτοκρατόρων, παρέστησαν ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀποστολικῶν θρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Διοικήσεως, οἱ εὐλαβέστατοι πρεσβύτεροι καὶ τοποτηρηταὶ Ἰωάννης καὶ Θωμᾶς, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ Ἰωάννης ἦν Σύγκελλος, ὡς ὑπογράφεται ἐν τέλει τῶν πρακτικῶν τῆς Δ΄ Πράξεως τῆς Συνόδου «Ἰωάννης ἐλέω Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ Πατριαρχικὸς Σύγκελλος τὸν τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν Ἀποστολικῶν θρόνων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων» καὶ «Θωμᾶς ἐλέω Θεοῦ πρεσβύτερος καὶ Ἡγούμενος Μονῆς τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀρσενίου τῆς διακειμένης ἐν Αἰγύπτῳ ἐκ Βαβυλῶνος, τὸν τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν Ἀποστολικῶν θρόνων κ.λ.π.»¹.

Ὅποιοι ἱεροὶ ἄνδρες ἦσαν οἱ Σύγκελλοι οὗτοι τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν ἄλλων Πατριαρχῶν καταφαίνεται ἐξ ὧν ὁ Πατριάρχης Φώτιος γράφει περὶ αὐτῶν πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν Βουλγάρων Μιχαὴλ εἰς τὴν περίπυστον ἐκείνην πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν του· «Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ἄνδρας μοναδικῇ πολιτείᾳ περιωνύμους καὶ ἱερατικῇ τιμῇ διαλάμποντας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς ἀπάσης Διοικήσεως τῶν Ἀποστολικῶν καὶ μεγάλων θρόνων τοποτηρητὰς καὶ τὸ τῶν Ἀρχιερέων προνόμιον ἔχοντας, λέγω δὴ Ἀπολινάριόν τε καὶ Θεοδώρητον καὶ Ἡλίαν, ὧν ὁ μὲν Ἀλεξανδρείας, ὁ δὲ Ἀντιοχείας καὶ ὁ ἄλλος Ἱεροσολύμων, ἱεροπρεπῶς τε καὶ πανσόφως προεστήκεσαν»².

Περὶ τῶν αὐτῶν τοποτηρητῶν καὶ Συγκέλλων οἱ Ἱεράρχαι τῆς Ἀνατολῆς γράφοντες εἰς τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον καὶ συνιστῶντες αὐτοὺς ἔλεγον· «Γινώσκοντες τοὺς Θεοφιλεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ζήλω θείῳ τῆς ὀρθοδόξου κεκοσμημένους πίστεως δύο ἁγίων καὶ μεγάλων Πατριαρχῶν ὁμοψύχους Συγκέλλους γενομένους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἁγιοποιοῦ ἡσυχίας ὄντας ἑραστάς»³. Ἰωάννης δὲ οὗτος ὁ Σύγκελλος ὁ περιβόητος ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ ἁγιωσύνης μετέχων ἐξημέτισε μετὰ ταῦτα καὶ Πατριάρχης Ἀντιοχείας, ὁ δὲ Σύγκελλος τῆς Ἀλεξανδρείας Θωμᾶς «ζηλωτὴς καὶ εὐλαβέστατος» ἐκόσμησεν ἔπειτα τὸν Θρόνον Θεσσαλονίκης⁴.

Ἐτερον Σύγκελλον τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ἀπαντῶμεν ἐν τῇ κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου Συνόδῳ (869—870) τὸν Μιχαὴλ, διάκονον χαρτο-

¹ Σπ. Μήλια, "Ενθ' ἀν. Β' σελ. 806.

² Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν Κανόνων Α. 385 καὶ Βαλέττα, Φωτίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολαὶ σελ. 212, 216.

³ Mansi, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio XII. 1131.

⁴ Θεοφάνους, Χρονογραφία 461.4 (De Boor). Δοσιθεοῦ, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων τόμ. Β' σελ. 661.

φύλακα καὶ Σύγκελλον τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Μιχαήλ¹, τὸν ὁποῖον ὁμῶς παραδόξως ὁ Πατριάρχης Μιχαήλ γράφων πρὸς τὸν Φώτιον καὶ τὸν Αὐτοκράτορα Βασίλειον χαρακτηρίζει ὡς ψευδοσύγκελλον, δυσεβῆ καὶ ἀπατεῶνα, καὶ ἀναθέματι μάλιστα καθυπέβαλεν, ἀντ' αὐτοῦ δὲ εἰς τὴν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου Σύνοδον ἀπέστειλεν ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ τὸν πρεσβύτερον Κοσμᾶν, σύγκελλον βεβαίως αὐτοῦ, ὅστις, ὡς λέγει, ἦτο «ἄνθρωπος παντοίαις καὶ διαφόροις γλώσσαις πεπαιδευμένος καὶ εἰδὼς πραγμάτων ἀντέχεσθαι καὶ ἱκανὸς φυλάττειν Βασιλέων μυστήρια», περὶ δὲ τοῦ Ἡλίου προστίθησιν ὅτι «ἐναπέθανε τῇ ἀνοσιουργίᾳ αὐτοῦ τῆς Θείας δίκης ὑπεξεληθούσης αὐτόν»².

Διὰ τὰ προβῆ ὁ Πατριάρχης εἰς καταδίκην τοῦ Συγκέλλου του, φαίνεται ὅτι οὗτος κατεχράσθη τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῶν ῥητῶν συστάσεων τοῦ προϋσταμένου του, συνταχθεὶς ἐν τῇ Συνόδῳ μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ κλεινοῦ Πατριάρχου. Γινώσκουμεν δὲ περὶ τοῦ Πατριάρχου Μιχαήλ ὅτι ἦτο ἐκ τῶν θαυμαστῶν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου καὶ γράφων τῷ Αὐτοκράτορι Βασιλείῳ δὲν εὗρισκε λέξεις νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησην, ἣν ἔτρεφε διὰ τὸν Φώτιον «ὅτι ἡ κραταιὰ σου Βασιλεία (ἔγραφε πρὸς τὸν Βασίλειον) ἀπέδωκε τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν δόξαν αὐτῆς, φαρὲν δὴ τὸν ἀγιώτατον Πατριάρχην, τὸν φωτοειδῆ καὶ φωτοποιὸν ἄνθρωπον, τῆς ἱερωσύνης τὴν τελειότητα, τὸν γνῶμονα τῆς ἀληθείας τὸν ἀδιάστροφον, τῆς ἀρετῆς τὸν κανόνα τὸν εὐθύτατον, τῆς σοφίας τὸ ἐνδιαίτημα, τὸ κειμήλιον τῶν καλῶν τὸ σεβάσμιον, τῆς ἐλεημοσύνης τὴν χεῖρα τὴν διαρκή, τῶν ξένων τὸ καταφύγιον. Τοῦτον καὶ αὐτῆς τῆς ἱερωσύνης ἀναβιβάσας τέθηκας, τοῦ καταυγάζειν λόγοις σοφίας καὶ γνώσεως τῆς ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα...»³.

Μετὰ ταῦτα ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων οὐδόλως ἀπαντῶμεν τὸ ὄνομα τοῦ Συγκέλλου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας⁴, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἔπαυσε νὰ ὑφίσταται ἐν αὐτῇ ὁ θεσμὸς οὗτος. Ὁ Ἀλεξανδρινὸς θρόνος βεβαίως εἶχε πάντοτε τὸν Σύγκελλον ἢ, ὡς ἐλέγετο βραδύτερον, τὸν Πρωτοσύγκελλον αὐτοῦ, ὅστις κατεῖχε πάντοτε τὴν πρώτην μετὰ τὸν Πατριάρχην θέσιν, ἀνώτερος ὑπάρχων τῶν ἄλλων ὁφφικιαλίων τοῦ Πατριαρχείου, ἀντιπροσωπεύων τὸν Πατριάρχην ἀποδημοῦντα, ὡς τοῦτο συνήθως συνέβαινε κατὰ τοὺς δυσκόλους ἐκείνους χρόνους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ἐνίστε δὲ διεδέχετο ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τὸν προϊστάμενον αὐτοῦ.

Πρωτοσύγκελλος δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Σιλβέστρου, καὶ μάλιστα Μέγας Πρωτοσύγκελλος, διετέλεσεν ὁ πολὺς Μελέτιος ὁ Πηγᾶς. Ὁ

¹ Pitra, *Juris Ecclesiastici Graecorum Historia et Monumenta* σελ. XXXVI.

² Σπ. Μήλια, "Ἐνθ' ἀν. Β' σελ. 947.

³ Σπ. Μήλια, "Ἐνθ' ἀν. Β' σελ. 946.

⁴ Ἀτυχῶς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄφιν μας τὴν σειρὰν ὁλόκληρον τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φάρου Ἀλεξανδρείας.

Μελέτιος γράφων πρὸς τὸν Βλάτον Βουβόντα ὑπογράφεται «Μελέτιος Μέγας Πρωτοσύγκελλος καὶ Ἀρχιμανδρίτης Ἀλεξανδρείας»¹. Ὁ Συναίου δὲ Εὐγένιος γράφων τῷ Πηγᾷ καλεῖ αὐτὸν «τέτιγα τῆς ἐκκλησίας, ρήτορα καὶ Πρωτοσύγκελλον ὑπέρτατον». Σύγκελλος ἦ ταῦτὸν Πρωτοσύγκελλος, Μελετίου τοῦ Πηγᾷ ἦτο καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ Ἐθνομάρτυς Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Λούκαρης· ὁ Πατριάρχης Μελέτιος γράφων πρὸς τὸν Κνιέξην τῆς μικρᾶς Ρωσσίας Βασίλειον συνιστᾷ αὐτῷ τὸν Σύγκελλον αὐτοῦ Κύριλλον. «Τὸν ἡμέτερον Σύγκελλον, τὸν ὁσιώτατον ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς»².

Ἐπίσης γινώσκομεν τὸν ἐκ Χίου Σαμουήλ τὸν Καπασούλην κατ' ἀρχὰς Ἀρχιδιάκονον καὶ ἔπειτα Πρωτοσύγκελλον τοῦ Πατριάρχου Παρθενίου³. Ὁ Καπασούλης διετέλεσε βραδυτέρον καὶ Μ. Πρωτοσύγκελος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Διονυσίου Σέρογλου, εἴτα ἐγένετο Λιβύης καὶ ἀπὸ 22 Ἰανουαρίου 1710 Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας. Περὶ τούτου ὁ σύγχρονος Δημήτριος Προκοπίου γράφει ὅτι ἦτο «ἀνὴρ εὐσεβεία καὶ θεαρέστω πολιτείᾳ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀνατεθραμμένος, ἐλλόγιμος καὶ πολυμαθὴς ἱεροκῆρυξ, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν καὶ ἱερὰν παιδείαν, ἱκανὸς ἀνιχνεύσαι τὸ βάθος τῶν ἱερῶν γραφῶν, ἃς καὶ φιλοπόνως νύκτωρ καὶ καθ' ἡμέραν μελετῶν οὐ διέλιπεν, αἷς ἐκεῖθεν ἐρανίζεται πνευματικαῖς εἰσηγήσεσιν καταρτίζων τὸν χριστιανικὸν λαὸν πρὸς εὐσέβειαν, βίον ὁσιον, καὶ θεάρεστον»⁴.

Καὶ δὲν εἶναι οὗτοι μόνοι οἱ γνωστοὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν Πρωτοσύγκελλοι Ἀλεξανδρείας. Σειρὰ ὅλη γεραῶν ἀνδρῶν ἐκόσμηε τὸν Πρωτοσυγκελλικὸν θῶκον αὐτῆς, γνωστῶν διὰ τὸν ἔνθεον ζῆλον αὐτῶν, τὴν μόρφωσιν καὶ τὰς ἀρετάς των. Πρωτοσύγκελλος τοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας διετέλεσε καὶ

¹ Βλ. Σπ. Λάμπρου, Ν. Ἑλληνομνήμ. Δ'. 361. Καὶ εἰς ἄλλας ἐπίσης ἐπιστολάς του ὑπογράφεται οὕτως. Ὁ Μελέτιος διεδέχθη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον τὸν Πατριάρχην Σίλβεστρον. Ἀγαθ. αγγέλου Νινολάκη, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς σ. 31. 39 καὶ ἐξῆς:

² Ἀγαθ. αγγέλου Νινολάκη, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς σλ. 97 σημ. 1. Φιλαρέτου Βαφειάδου Μητροπολ. Διδυμοτείχου, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τόμ. Γ' Μέρος Β' σελ. 256. Καὶ ὁ μετὰ τὸν Γεράσιμον Σπαρταλιώτην Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος διετέλεσε Πρωτοσύγκελλος τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως πατριαρχοῦντος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

³ Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος ἔτ. Δ'. τόμ. Η'. σ. 330-331. Ὁ J. Charou γράφων περὶ τοῦ Σαμουήλ Καπασούλη (Echos d'Orient 1900 σελ. 332) καλεῖ αὐτὸν Καβάσιλαν οὐχὶ ὀρθῶς, ἐνῶ ὁ Paul Ricaut τὸν ὁποῖον ἔχει ὑπ' ὄψιν του «Memoires pour servir à l'Histoire Ecclesiastique pendant le dix-huitième siècle» τὸν γράφει πάντοτε Καπασούλην.

⁴ † Ἀρχ. Χρυσόστ. Παπαδοπούλου (νῦν Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), Ἀλεξανδρινὰ Σημειώματα ΙΑ' Σαμουήλ Καπασούλης, ἐν Ἐκκλ. Φάρῳ Ἀλεξανδρείας ἔτ. Δ' τόμ. Η' σελ. 241 κξξ. 249. Κ. Σάθ.α, Μεσ. Βιβλ. 3.494-95.

ὁ ἐμὸς πολυφίλητος καὶ πολύκλαυστος συγγενὴς Ματθαῖος Βαλινάκης, ὁ μετὰ ταῦτα διαπρεπὴς Ἱεράρχης Θηβαΐδος, ὁ ἄληστον μνήμην καταλιπὼν τοῖς θαυμασταῖς αὐτοῦ, τοῖς συγγενέσι καὶ παντὶ τῷ ὀρθοδόξῳ πληρώματι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.

Ὅτι ἐγένετο ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἀλεξανδρείας καὶ Κων/πόλεως, τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας, διότι αἱ ἴδιαι ἀνάγκαι ἐδημιούργησαν τὰ ἴδια ἀξιώματα. Ὡς εἶδομεν, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ «σύνοικοι» καὶ «σύσκηνοι» ἐκαλοῦντο κατ' ἀρχὰς τὰ ἰδιαίτερα πρόσωπα τοῦ Πατριαρχικοῦ οἴκου, ὁ ἰδιαίτερος κληρὸς τοῦ Πατριάρχου, ἀνταλλάξαντα ἔπειτα τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην διὰ τῆς τοῦ Συγκέλλου. Ἀτυχῶς καὶ περὶ τῶν Συγκέλλων Ἀντιοχείας ἐλάχιστα γινώσκομεν, ἐξ ὧν ὅμως πληροφοριῶν ἡδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν, οἱ διὰ τοῦ ἀξιώματος τούτου τιμηθέντες ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν κληρικοὶ ἦσαν ἄξιοι τῆς μεγάλης ταύτης τιμῆς· καὶ ἦτο φυσικόν· διότι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν τῆς ἐκκλησίας, αὐτοὶ προετιμῶντο, ὥς εὐδοκίμησαντες ἐν τῷ προηγουμένῳ ἐκκλησιαστικῷ αὐτῶν ὑπουργήματι, ἐκτός, ἐὰν ἐνίοτε, ἀνωτέρα βίᾳ, ἐπεβάλλοντο τῷ Πατριάρχῃ, ὑπὸ τῶν ἀλλοθρήσκων πρόσωπα ἀμφιβόλου ὑποστάσεως. Οὕτω π.χ., ὥς ἀναφέρει Κύριλλος ὁ Σκυθοπολίτης εἰς τὸν Βίον τοῦ Ἀγίου Σάββα «ὁ Ἀσκιδᾶς Πέτρον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιοχείας ἀνελθόντα εἰς Κωνσταντινούπολιν *συγκέλλους ἡγάγκασεν ἔχειν*, Πέτρον τε τὸν Ἀλεξανδρέα καὶ Ἰωάννην τὸν Στρογγύλον».

Ὁ ἀρχαιότερος γνωστὸς ἡμῖν Σύγκελλος τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας εἶναι ὁ Αὐξάνων, ὅστις βραδύτερον παραιτηθεὶς τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ παρὰ τῷ Π. Ἀντιοχείας, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Λαύραν Φαράν καὶ ἀπεβίωσεν ἐν τῷ Ξενῶνι τῶν Ἱεροσολύμων, ὅπου ἐγνώρισεν αὐτὸν ὁ Ἰωάννης Μόσχος, ὁ συγγραφεὺς τοῦ Πνευματικοῦ Λειμῶνος, συνδεθεὶς μετ' αὐτοῦ διὰ στενῆς φιλίας¹.

Μετὰ τὸν Αὐξάνωνα, Πέτρον καὶ Ἰωάννην, γινώσκομεν τὸν πολυθαύμαστον Σύγκελλον Ἰωάννην, Πρεσβύτερον καὶ Μοναχόν, ἀποσταλέντα μετὰ τοῦ Θωμᾶ Πατριαρχικοῦ Συγκέλλου Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Τοὺς δύο τούτους τοποτηρητὰς καὶ ἀντιπροσώπους τῶν Ἀνατολικῶν Θρόνων διὰ τῶν ἐξῆς, ὥς εἶδομεν, συνέστησαν οἱ τῆς Ἀνατολῆς Ἀρχιερεῖς πρὸς τὸν Πατριάρχην Ταράσιον· «Γινώσκετε τοὺς Θεοφιλεῖς ἀδελφοὺς ἡμῶν Ἰωάννην καὶ Θωμᾶν ζήλω θείῳ τῆς ὀρθοδόξου κεκοσμημένους πίστεως, δύο ἁγίων καὶ μεγάλων Πατριαρχῶν ὁμοψύχους Συγκέλλους γενομένους, οὐ μὴν ἄλλὰ καὶ τῆς ἁγιοποιουῦ ἡσυχίας ὄντας ἐραστάς»². Τὸν Ἰωάννην τοῦτον Θεοφάνης ὁ ὁμολογητὴς καλεῖ «Μέγαν καὶ περιβόητον ἔργῳ καὶ λόγῳ ἁγιοσύνης μετέ-

¹ Migne, P.G. 87 στήλ. 2896, Echos d'Orient τόμ. Ε' σελ. 108.

² Σπ. Μήλια, Τῶν ἱερῶν συνόδων νέα καὶ δαψιλεστάτη συλλογὴ τόμ. Β' σελ. 76β.

χοντα»¹, ὁ δὲ ἱερὸς Φώτιος, ὡς εἶδομεν, μετὰ τόσων ἐγκωμίων ἔγραψε περὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Βασιλέα τῶν Βουλγάρων Μιχαήλ, δι' ὃ καὶ ἐπαξίως ἀνυψώθη καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀντιοχικοῦ Θρόνου, κατακοσμήσας αὐτὸν διὰ τῶν μεγάλων ἀρετῶν του.

Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας ὁ Σύγκελλος εἶχεν οἷαν καὶ οἱ ἐπίσκοποι σημασίαν. Βεβαίως ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ ὁ Συνάδελφος αὐτοῦ Σύγκελλος, τετιμημένος διὰ Βασιλικοῦ ἀξιώματος καὶ ἀποτελῶν μέλος τῆς Συγκλήτου εἶχεν ἰδιάζουσαν θέσιν, ἐρχόμενος εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸν Πατριάρχην καὶ ἀπολαύων ἰδιαιτέρων προνομίων, ἀλλὰ καὶ ὁ Σύγκελλος Ἀντιοχείας ἐπίσης κατεῖχε προνομιοῦχον θέσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Μεγάλης Θεουπόλεως διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἱερὸς Φώτιος ἀποστέλλων εἰς τὸν Ἀντιοχικὸν Θρόνον τὴν ἐνθρονιστικὴν αὐτοῦ ἐπιστολὴν ἀπευθύνει αὐτὴν οὐ μόνον πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Σύγκελλον «Τοῖς Θεοφιλεστάτοις, Θειοτάτοις συλλειτουργοῖς, τῷ Θεοσεβεστάτῳ Οἰκονόμῳ καὶ Συγκέλλῳ τῆς Θεουπολιτῶν Ἐκκλησίας» ἀμφοτέρους προσφωνῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ τίτλου τιμῆς «τὴν ὑμετέραν Ἀρχιερατικὴν τε καὶ Ἱερατικὴν ὁσιότητα»².

Ὅτι δὲ οἱ Σύγκελλοι Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας, δὲν ὑπελείποντο κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Συγκέλλου, καταδείκνυται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι, ὡς αἰεὶ οὗτοι ἤρχοντο εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ἀπενέμοντο αὐτοῖς ἑξαιρετικαὶ τιμαὶ οἷαι καὶ πρὸς τοὺς Καρδιναλίους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐν δὲ τῇ Αὐτοκρατορικῇ Τραπεζίᾳ ἐκάθηντο ἐν τῇ πρώτῃ θέσει ὑπεράνω παντὸς Μαγίστρου³.

Ὡς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Θρόνῳ, οὕτω καὶ ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, οὐδὲν τὸ κοσμικὸν ἐχαρακτήριζε τὸν Σύγκελλον· ἦτο πάντοτε μοναχός, καί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, Ἡγούμενος ἐπισήμων Μονῶν, κατ' ἐξοχὴν δὲ Πνευματικός. Ἀλλὰ συνέβη καὶ εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα ὅτι καὶ εἰς τὸ Οἰκουμενικόν, μετὰ περισσοτέρας μάλιστα, φαίνεται, ἐπιτυχίας. Οἱ ἀρχιερεῖς δῆλα δὴ καὶ ἐδῶ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ προσλάβωσι καὶ τὸν τίτλον τοῦ Συγκέλλου· οὕτω δὲ βλέπομεν σειρὰν θρόνων ὠρισμένων, προωρισμένων μόνον διὰ τοὺς Συγκέλλους Ἀρχιερεῖς, ἐνῶ εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κων/πόλεως Σύγκελλοι Μητροπολῖται, ἢ Σύγκελλοι ἐπίσκοποι ἠδύναντο νὰ εἶναι ἀδιακρίτως εἰς ὅποιανδήποτε Μητροπόλιν ἢ ἐπισκοπὴν καὶ ἂν ἀνήκον· ἐνῶ δὲ εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον μετὰ μακροὺς ἀγῶνας ἐπέτυχον οἱ Σύγκελλοι Ἀρχιερεῖς νὰ προκάθηνται καὶ προΐστανται τῶν ἄλλων μόνον εἰς τὰς Αὐτοκρατορικὰς τελετὰς καὶ ἐπισήμους ἐν τοῖς Ἀνακτόροις προσκλήσεις, οὐδέποτε δὲ οἱ συνάδελφοί των τοῖς συνεχώρησαν νὰ προκάθηνται αὐτῶν εἰς τὰς τελετὰς τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ τὰς Πατριαρχικὰς Συνελεύσεις, ὡς εἶχον

¹ Θεοφάνους, Χρονογραφία σελ. 461.2 (ἐκδ. De Boor).

² Βαλέττα, Φωτίου Πατρ. Κωνσταντινουπόλεως Ἐπιστολαὶ σελ. 143, 146.

³ Κ. Πορφυρογεννήτου, Ἐκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως σελ. 739.17.

ἐπιτύχει τοῦτο πρὸς καιρὸν παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Ἀργυροπούλου, τοῦναντίον οἱ ἐν Ἀντιοχείᾳ Σύγκελλοι Ἀρχιερεῖς εἶχον τὸ πλεονέκτημα νὰ προηγῶνται τιμητικῶς σειρᾶς ὅλης ἄλλων Ἀρχιερέων καὶ δὴ Ἀρχιερέων κατεχόντων Μητροπολιτικούς Θρόνους, ἔχοντας ὑφ' ἑαυτοὺς οὐ σμικρὸν ἀριθμὸν ἐπισκόπων.

Εἰς τὰ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικά Χρονικά τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Βέη καὶ τὴν *Byzantinische Zeitschrift*¹, δημοσιεύονται δύο τακτικά ἢ Τάξεις τοῦ Ἀντιοχικοῦ Θρόνου· κατὰ τὸ ἐν, πρῶτος μὲν Ἀρχιερεὺς τίθεται ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πρῶτος δὲ μετ' αὐτὸν ὁ Πατριαρχικὸς Θρόνος Ἀντιοχείας, ὑπόκεινται δὲ αὐτῷ Ἀρχιεπίσκοποι ἤτοι Σύγκελλοι ἑπτὰ α') ὁ Βεροῖας, β') ὁ Χαλκίδος, γ') ὁ Γαβάλων, δ') ὁ Σελευκείας Πιερείας, ε') ὁ Ἀναπάρθης καὶ ὁ Θεοδοσιουπόλεως, ς') ὁ Πάλτου καὶ ζ') ὁ Γαβούλης, «εἰσὶ δὲ καὶ δύο λιτοὶ Ἀρχιεπίσκοποι, (τιτουλάριοι, ὧς θὰ ἐλέγομεν σήμερον) ὑποκείμενοι τῷ Πατριάρχει καὶ ἀποστελλόμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ πρεσβείᾳ τουτέστι εἰς Σύνοδον καὶ τὰ τοιαῦτα, α') ὁ Σαλαμιάδος, καὶ β') ὁ Βαρκουσῶν».

Μητροπολῖται δὲ Αὐτοκέφαλοι τέσσαρες α') ὁ Βηρυτοῦ, β') ὁ Ἑμέσης, γ') ὁ Λαοδικείας καὶ δ') ὁ Κύρου.

Μητροπολῖται μεγάλοι ιβ' α') ὁ Τύρου μετὰ 13 ἐπισκόπων, β') ὁ Ταρσοῦ μετὰ 6 ἐπισκόπων, γ') ὁ Ἐδέσσης μετὰ 12 ἐπισκόπων, δ') ὁ Ἀπαμείας μετὰ 7 ἐπισκόπων, ε') ὁ Ἱεραπόλεως μετὰ 11 ἐπισκόπων, ς') ὁ Βόστρων μετὰ 8 ἐπισκόπων, ζ') ὁ Ἀναβάρζης μετὰ 8 ἐπισκόπων, η') ὁ Σέλης Ἰσαυρίας μετὰ 24 ἐπισκόπων, θ') ὁ Δαμασκοῦ μετὰ 11 ἐπισκόπων ι') ὁ Ἀμίδης μετὰ 8 ἐπισκόπων, ια') ὁ Σεργιουπόλεως μετὰ 5 ἐπισκόπων καὶ ιβ') ὁ Δάρας μετὰ 3 ἐπισκόπων.

«Πάντες οὖν οἱ ὑπὸ τὸν Ἀντιοχείας Συρίας Θρόνον εἰσὶν οἱ δε: Πατριάρχης εἷς, Σύγκελλοι ἑπτὰ, Σύγκελλοι λιτοὶ δύο, οἱ περ στέλλονται ἐπὶ πρεσβείαν. Αὐτοκέφαλοι τέσσαρες, Μητροπολῖται δώδεκα, ἐπίσκοποι δὲ ὑπ' αὐτοὺς ἑκατὸν εἴκοσιν ὀκτώ, ὁμοῦ ἑκατὸν πενήνκοντα τέσσαρες.

Κατὰ δὲ τὸ τακτικόν, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ὁ Benesevic' εἰς τὰ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικά Χρονικά, ἀναγράφονται Μητροπολῖται δώδεκα ἢ δέκα τρεῖς, Αὐτοκέφαλοι ἕξ, Μητροπολῖται ἐπαρχιώται (οἱ ἔχοντες ἐπαρχίας) οἱ καὶ Σύγκελλοι, ἑπτὰ, Ἐπίσκοποι λιτοὶ (οἱ μὴ ἔχοντες ἐπαρχίαν) τέσσαρες, ἐπαρχιώται ἐπίσκοποι, χωρὶς τῶν μετενεχθέντων εἰς Αὐτοκεφάλους, ἑκατὸν εἴκοσι τέσσαρες. Βεβαίως ὁ κατάλογος οὗτος εἶναι μεταγενέστερος τοῦ προηγουμένου παρουσιάζων ἱκανὰς διαφορὰς, οὐχ ἤττον καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἕτερος², καταδεικνύουσιν εἰς ποίαν ἀκμὴν εὗρίσκετο ὁ Θρόνος Ἀντιοχείας μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν

¹ Βυζαντινὰ καὶ Νεοελληνικά Χρονικά 5 (1926 - 1927) σελ. 139, 141, *Byzantinische Zeitschrift* 25 (1925) σελ. 73.

² Ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 102 καὶ ἐξῆς.

Ἀράβων κατακτήσεως τῆς Συρίας, ἀλλὰ καὶ μετ' αὐτὴν ἐπὶ τινας αἰῶνας. Ὅποια ζωὴ ὑπῆρχεν εἰς τὸν ἔνδοξον ἐκεῖνον θρόνον, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ κατακερματισθῇ ὑπὸ τῶν αἱρέσεων καὶ νὰ σχηματισθῶσιν ἐξ αὐτοῦ ἰδιαιτεραὶ αἱρετικαὶ Ἐκκλησίαι φυτοζωοῦσαι καὶ ἀτροφοῦσαι, ἐν ᾧ ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία «Ἡ Μήτηρ τῶν ἐξ ἔθνῶν ἐκκλησιῶν, ἡ κυριωτάτη ἀπασῶν τῶν κατὰ τὴν Οἰκουμένην Ἐκκλησιῶν» κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, «ἡ πρεσβυτάτη καὶ ὄντως Ἀποστολική» ὡς χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς τὴν Σύνοδον τῶν δυτικῶν ἐπισκόπων Δαμάσου, Ἀμβροσίου καὶ Βρίττωνος, ἕνεκα τῶν ἐν αὐτῇ αἱρέσεων καὶ σχισμάτων, τῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν προπαγανδῶν, τῆς σκληρᾶς δουλείας καὶ τῶν πείσεων τῶν ἁλλοπίστων Κυριάρχων, ἀτυχῶς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐρίδων καὶ διαπληκτισμῶν τῶν ἰδίων αὐτῆς τέκνων ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ φθίνουσα καὶ καταπίπτουσα κατήντησε σκιά μόνον αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη κατάπτωσης ἤρχισε νὰ συντελῇται ἀπὸ τοῦ ὀγδόου αἰῶνος, οὕτως ὥστε, ὅτε κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ὁ Πρωτοπρόεδρος τῶν Συγκέλλων Νεῖλος Δοξαπατρῆς, κελεύσει τοῦ Βασιλέως τῆς Σικελίας Ρογήρου Β' ἐν ἔτει 1143 ἔγραψε «τάξιν τῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων», τὸν Ἀντιοχικὸν Θρόνον εὑρεν ἤδη ἀπεψιλωμένον τῶν κυριωτέρων καὶ πολυπληθεστέρων αὐτοῦ Μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν. Κατὰ τὸν Νεῖλον ὑπῆρχον τότε ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας Μητροπολῖται δέκα τρεῖς μετὰ ἐπισκοπῶν ὁκτώ, ἄλλοι Μητροπολῖται μὴ ἔχοντες ἐπισκόπους, διότι ἦσαν πρότερον ὑποκαίμενοι εἰς Μητροπόλιν: Ἀρχιεπίσκοποι μεγάλοι ὁκτώ, οὓς ἀναγράφομεν ὡς ἔχοντας σχέσιν πρὸς τὸ θέμα ἡμῶν οἷδε α) ὁ Βέρον (οὕτω) β) Χαλκηδόνας, γ) Ἀγαβάλων, δ) Σελευκίας τῆς Πιερίας, ε) Ἀναπαρθῶν ἢ Θεοδοσιουπόλεως, στ) Πάλτων, Γαβάλων, καὶ η) Βαλαάμ, ἀντιστοιχοῦντες πρὸς τοὺς Συγκέλλους Ἀρχιεπισκόπους τοῦ Α' καταλόγου καὶ πρὸς τοὺς ἐπαρχιώτας τοῦ Β' καταλόγου. Ἀλλ' εἶναι ἀμφίβολον, ἂν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Νεῖλου ὑπῆρχον ἐν ἐνεργείᾳ καὶ αἱ Μητροπόλεις αὗται, ἢ ἀναγραφῇ τινῶν τῶν ὁποίων ἴσως θὰ προέρχεται ἐξ ἀντιγραφῆς ἀρχαιοτέρων καταλόγων. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα, καθ' ὃν ἔγραφεν ὁ Δοξαπατρῆς, εἶχε παρέλθει πλέον ἀνεπιστρεπτί ὁ συρμὸς τῶν Συγκέλλων καὶ Πρωτοσυγκέλλων Μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων, ἀφοῦ καὶ ἐν Κων/πόλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ Πρωτοσύγκελλοι Ἀρχιερεῖς ἡριθμοῦντο ἐπὶ τῶν δακτύλων τῆς μιᾶς χειρὸς μόνον.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Θεσμοῦ τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ Πατριαρχείῳ Ἀντιοχείας, πενιχρὰ ἐκ πενιχρῶν πηγῶν προερχόμενα. Κλείοντες τὸ Κεφάλαιον τοῦτο προσθέτομεν ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ἰακωβίταις, φαίνεται, ὅτι ὑπῆρχε τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου. Ἰωάννης ὁ Ἀκοίμητος, Πατριάρχης Ἀντιοχείας, λέγεται Κατίβ, ὅπερ, κατὰ τοὺς εἰδημόνας, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Σύγκελλον ἀφίνομεν δὲ εἰς τοὺς εἰδικοὺς νὰ μᾶς πληροφοροῦσιν, ἂν καὶ τὸ Ἀρμενικὸν Βαρταπὲτ ἔχει συγγένειαν, ἔστω καὶ μακρυνήν, πρὸς τὸν ἡμέτερον Σύγκελλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων.

Καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων ὑπῆρχεν ὁ Θεσμός τῶν Συγκέλλων ἀναφαινόμενος κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον, καθ' ἣν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις Πατριαρχείοις. Πρῶτος γνωστός Σύγκελλος Ἱεροσολύμων εἶναι ὁ Αὐξάνων, ὅστις ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς Σύγκελλος τοῦ Πατριάρχου Εὐτυχίου (552 - 564) ὕστερον δέ, ὡς εἶδομεν, τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Γρηγορίου (570 - 593). Ὁ Σύγκελλος Αὐξάνων ἐξ Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας καταγόμενος χαρακτηρίζεται¹ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Μόσχου ὡς «ἐλεήμων, ἐγκρατὴς καὶ ὅσιος». Ὁ αὐτὸς Ἰ. Μόσχος ἀναφέρει καὶ τὸν Μηνᾶν Σύγκελλον τοῦ Πατριάρχου Μακαρίου². Ἄλλον Σύγκελλον γνωρίζομεν τὸν Ἡλίαν, λαβόντα μέρος εἰς τὴν κατὰ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου Σύνοδον (869 - 870)³ ἀποκηρυχθέντα ὁμῶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ἵσως ὡς συνταχθέντα μετὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ μεγάλου Πατριάρχου. Ὁ Σύγκελλος Ἡλίας ἀναγράφεται ὡς ποιητής, ἐξεδόθησαν δὲ δύο Ἀνακρεόντεια ποιήματα αὐτοῦ⁴. Κατὰ τὸν W. Studemund ὁ Ἡλίας ἤκμασε κατὰ τὸν Η΄ αἰῶνα. Πιθανῶς εἰς τὸν Ἡλίαν τοῦτον νὰ ἀναφέρεται καὶ ὁμιλία εἰς Κυριακὴν⁵.

Ἄλλ' ἢ δόξα τῶν Συγκέλλων τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Θρόνου εἶναι Μιχαὴλ ὁ ἀγιώτατος ὁμολογητὴς ὁ Ἀγιοπολίτης, ὁ διαπρεπέστατος τῶν λογίων μοναχῶν Παλαιστίνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πατριάρχου Ἡλίου. Εὐτυχῶς διὰ τὸν Σύγκελλον Μιχαὴλ καὶ τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ἔχομεν δύο βιογραφίας του ἐκ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ ἀρυσθῶμεν πολλὰς πολυτίμους περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐποχῆς του πληροφορίας. Κατ' αὐτὰς ὁ Μιχαὴλ δῶρον τοῦ Θεοῦ ὑπάρχων διὰ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, τριετὴς ἥδη ἀφιερῶθη εἰς τὸν Θεὸν καταταχθεὶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου εἰς τὸν κληρὸν τῆς Ἀγίας Ἀναστάσεως. Διατελὼν δὲ ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ ἐπίβλεψιν τοῦ Πατριάρχου, ἐδιδάχθη τὴν Γραμματικὴν, Ῥητορικὴν, Φιλοσοφίαν, τὴν Ποίησιν, καὶ τὴν Ἀστρολογίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του κεῖρε εἰς μοναχὰς τὴν εὐσεβῆ αὐτοῦ μητέρα καὶ τὰς δύο ἀδελφὰς ἐγκαταστήσας αὐτὰς εἰς τινὰ μονὴν πλησίον τῆς Ἀγίας Σιών, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε ἀμύπολλα χρήματα, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς περιουσίας του, σημαντικῆς οὔσης, διανείμας εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰκοσιπενταέτης ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἐγένετο μοναχὸς τῆς Μονῆς τοῦ Ἀγίου Σάββα, ἐν

¹ Migne, P. G. 87 στλ. 2896.

² Ἐνθα ἀνωτέρω στλ. 2989.

³ Pitra, Juris Ecclesiastici Graecorum historia et Monumenta σελ. XXXVI. Echos d'Orient τ. 25 σελ. 420.

⁴ Matrangas, Anecdota Graeca B' 641 - 648. K. Κροὺμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας A' 352 καὶ B' σελ. 626. (Μετάφρασις Γ. Σωτηριάδου).

⁵ K. Κροὺμβάχερ, Ἐνθα ἀνωτέρω A' σελ. 352.

τῇ ὁποίᾳ ἀπέβη πρότυπον ὑπακοῆς καὶ ταπεινώσεως· μετὰ δωδεκαετίαν δὲ ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Θωμᾶ πρεσβύτερος ζῶν ἐν τῇ Μονῇ «ἐν νηστεία, ἀγρυπνία, χαμευνία καὶ παννύχοις στάσεσι».

Ὁ Μιχαὴλ ἐπὶ πλέον ποθῶν τὴν μόνωσιν μετὰ τινα ἔτη ἀπεσύρθη εἰς ἀναχωρητικὸν κελλίον, ἵνα μόνος τῷ μόνῳ Θεῷ προσομιλῇ. Ἐν τῇ μονώσει του ἔσχε τὸ εὐτύχημα νὰ δεχθῇ δύο μαθητάς, ἀληθῶς θεῖον δῶρον, τὸν Θεόδωρον καὶ Θεοφάνην, εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν ὁποίων ἡσχολήθη μετὰ προθυμίας διδάξας αὐτοὺς γραμματικὴν, φιλοσοφίαν καὶ ποίησιν· ἡ ἁγία αὕτη ξυνωρίς τῶν μαθητῶν ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα «γραπτοὶ» βραδύτερον γνωστὴ ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων Αὐτοκρατόρων ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν.

Ἡ φήμη τοῦ Μιχαὴλ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐξέλθῃ τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ ἀναχωρητικοῦ αὐτοῦ κελλίου, ὃ δὲ Πατριάρχης Μιχαὴλ ποθῶν νὰ ἔχη παρ' ἑαυτοῦ, ὡς βοηθόν, συμπαραστάτην καὶ σύμβουλον τοιοῦτον θεῖον ὄντως ἄνδρα, πεντηκονταετὴ ἥδη, ἀναδεικνύει «τὸν μακάριον καὶ μέγαν Μιχαὴλ» Σύγκελλον αὐτοῦ παραχωρήσας εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ εἰς κατοικίαν τὴν παρὰ τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως Μονὴν τῶν Σπουδαίων. «Φθάσας οὖν ὁ Πατριάρχης ἔνθ' ὁ μέγας διέτριβεν καὶ ἄκοντα χειροτονεῖ τοῦτον πρεσβύτερον καὶ τῇ ἱερέων καθιζάνει καθέδρᾳ συνεῖναι τε αὐτῷ ἄξιοι καὶ τὴν τοῦ ποιμνίου συνδιαφέρειν φροντίδα, οὗ δὴ καὶ προβάλλεται σύγκελλον»¹. Καὶ ἦσαν, κατὰ τὸν βιογράφον του, τοῦ λοιποῦ «ἀχώριστοι, ὅ τε μέγας Μιχαὴλ καὶ ὁ Ἀγιώτατος Πατριάρχης».

Δεινὸς τότε κλύδων συνετάρασσε τὸ σκάφος τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· οἱ εἰκονομάχοι Αὐτοκράτορες μυρία δεινὰ προὔξενησαν τότε εἰς τοὺς προμάχους τῆς Ὁρθοδοξίας, πιέζοντες, φυλακίζοντες καὶ μυριοτρόπως δυναστεύοντες αὐτούς. Σύμπασα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία κατεξανέστη κατὰ τῆς τοιαύτης τῶν Αὐτοκρατόρων ἀσεβείας. Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἔπαυσε συμβουλευούσα καὶ ἐξορκίζουσα τοὺς Αὐτοκράτορας νὰ παύσωσι τὸν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας πόλεμον δι' ἐπιστολῶν Πατριαρχικῶν καὶ Συνοδικῶν καὶ τῆς ἀποστολῆς πρὸς αὐτοὺς ἱερῶν ἀνδρῶν. Κατὰ τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Βασιλείου² πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Λέοντα τὸν Ἀρμένιον, ὃ Σύγκελλος Μιχαὴλ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωβ καὶ τῶν δύο μαθητῶν του Θεοδώρου καὶ Θεοφάνους. Ἀλλὰ καὶ ὁ Λέων καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ Τραυλὸς καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Θεοφίλος ἐμμένοντες εἰς τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν μυριοτρόπως κατεβασάνισαν τοὺς ἱεροὺς ἄνδρας φυλακίσαντες αὐτούς, ἕως ὅτου, θανόντος τοῦ Θεοφίλου, ἡ Εὐσεβὴς Αὐτοκράτειρα Θεοδώρα κατέπαυσε τὴν εἰκονομαχίαν, ἐκδιώξασα καὶ τὸν εἰκονομάχον Πατριάρχην Ἰωάννην, τὸν Ἰανῆν, ὡς ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων περιφρονητικῶς ἀπεκάλειτο.

¹ Α. Π. Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμ. Σταχυολ. τόμ. Δ'. σελ. 190.

² Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ἱεροσολυμιάς σελ. νθ'.

Τότε, ὥς λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Συγκέλλου Μιχαήλ, «πάντες ἀπέβλεπον ὥς εἰς Πατριάρχην πρὸς τὸν μέγαν τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστήν, τὸν πάνσοφον Μιχαήλ». Οἱ πάντες δὲ ἀπέβλεψαν πρὸς αὐτὸν «ὥς ἅ τε Σύγκελλον αὐτὸν ὄντα τῆς Ἀγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως καὶ σοφὸν τὰ θεῖα καὶ πολὺς ὑπομεμενηκότα ποινὰς καὶ μάστιγας ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τῆς Αὐτοῦ εἰκό-
νος, ὥστε τούτῳ προχειρισθῆναι τοὺς τῆς ἐκκλησίας οἶακας». Ἀλλ' ὁ Μιχαήλ, αἰείποτε ταπεινόφρων, ἡρνήθη νὰ δεχθῇ τὴν ὑψίστην ταύτην τιμὴν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέγη ἕτερος, ἐπίσης ἱερός ἀνὴρ, ὁμολογητὴς καὶ αὐτός, ὁ Μεθό-
διος. Ἐν τούτοις ἡ Αὐτοκρατορεῖα Θεοδώρα καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Μιχαήλ μὴ θέλοντες νὰ ἀποξενωθῶσι τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀνδρὸς ἐτίμησαν αὐτόν, συνευ-
δοκοῦντος καὶ τοῦ Πατριάρχου, Σύγκελλον τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἀναδεί-
ξαντες συνάμα καὶ Ἡγούμενον τῆς μεγίστης Μονῆς τῆς Χώρας (τῆς νῦν
Καχριὲ Δζαμισή), τὸν δὲ μαθητὴν καὶ συναγωνιστὴν αὐτοῦ Θεοφάνη ἀνύ-
ψωσαν εἰς τὸν περιδοξὸν Ἀρχιερατικὸν Θρόνον Νικαίας.

Ὁ Πατριάρχης Μεθόδιος, ἐνάρετος αὐτὸς καὶ εὐσεβής, ἡσθάνετο ἰδιαί-
τερον σεβασμὸν πρὸς τὸν ἱερόν αὐτοῦ Σύγκελλον, ὅπως πάντες οἱ Πατριάρχαι
οἱ ἔχοντες τὸ εὐτύχημα νὰ ἔχωσι παρ' αὐτοῖς τοιοῦτους γεραροὺς ἀνδρας.
«Ὁ Μεθόδιος, λέγει ὁ βιογράφος τοῦ Συγκέλλου Μιχαήλ, προσεῖχε τοῖς παρὰ
τοῦ Μιχαήλ λεγομένοις καὶ πραττομένοις ὥς ἐκ Θεοῦ καὶ οὐκ ἔξ ἀνθρώπων
ἐνεργουμένοις».

Ὁ Σύγκελλος Μιχαήλ ἔζησε μέχρι βαθυτάτου γήρατος· ὥς δὲ ἅπας ὁ βίος
του ὑπῆρξε θαυμαστός, οὕτω καὶ ἡ τελευταία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁσία· «ὅτε, λέγει
ὁ βιογράφος του, κατ' ἀποκάλυψιν θεῖαν ἐπλησίαζον αἱ ἡμέραι τοῦ θανάτου
αὐτοῦ καὶ δέκα μόνον ἡμέραι ὑπελείποντο αὐτῷ, ἀνῆλθε πρὸς τὸν Πατριάρ-
χην Μεθόδιον φαιδρῷ τῷ προσώπῳ, ὥστε θεασάμενον αὐτὸν τὸν Πατριάρχην
εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· «τίς ἡ φαιδρότης τοῦ προσώπου σου, τιμωτάτε πατέρ;
οὐδέποτε γάρ σε τοιοῦτον τεθέαμαι» ἦν γὰρ ὁ ἅγιος ὠχρὸς τῇ ὄψει ἐκ τῆς
ἐγκρατείας καὶ ταπεινώσεως. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν καὶ πρὸς τὸ οὖς κατ' ἰδίαν
ἔφη «καὶ γάρ, μακαριώτατε καὶ Οἰκουμενικὲ διδάσκαλε, χαρῆναι καὶ εὐφραν-
θῆναι δεῖ ὅτι ὁ Κύριος καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς προσκέκληκέ με τὸν ἀνάξιον
εἰς τὴν αὐτοῦ Βασιλείαν». Τότε ὁ Πατριάρχης παραλαβὼν αὐτόν· «ἀπέλθωμεν
δὴ εἰπε, μακαριώτατε, πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους ἡμῶν βασιλεῖς ὅπως καὶ
αὐτοὶ ἐν ἀπολαύσει γένωνται τῶν ἁγίων εὐχῶν σου» καὶ παραλαβὼν αὐτόν
ὁ Πατριάρχης καὶ πρὸς τὸν ὀρθόδοξον καὶ Θεόστεπτον Ἀνακτα ἀνελθὼν
καὶ τὴν αὐτοῦ Θεοφιλῇ μητέρα Θεοδώραν, τὴν ὀρθόδοξον καὶ μεγάλην βασι-
λισσαν, ἀνέφερεν αὐτοῖς τὰ κατὰ τὸν Μιχαήλ . . . . . οἱ δὲ ὀρθόδοξοι βασι-
λεῖς πίπτουσιν εἰς πόδας τοῦ σεβασμίου ἀνδρὸς εὐχὴν αἰτοῦντες
καὶ πρεσβείαν ποιεῖσθαι πρὸς τὸν τῶν ὅλων θεόν· καὶ δὴ συνταξάμενος τού-
τοις ὁ μέγας Μιχαήλ . . . ἀπῆλθε μετὰ τοῦ Πατριάρχου».

Πόσα συμπεράσματα ἀλλὰ καὶ πόσα διδάγματα δύναται ἀκριβῆς παρα-

τηρητῆς νὰ ἀρυσθῇ ἀπὸ τῆς ἀφελοῦς ταύτης διηγήσεως. Πόσον σεβασμὸν ἔτρεφον πρὸς τὸν Ἱερὸν Σύγκειλλον ὅτε Πατριάρχης, προϊστάμενος αὐτοῦ, καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι βασιλεῖς, ἡ εὐσεβὴς Θεοδώρα, ἀλλὰ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Μιχαήλ, κατὰ τῆς μνήμης τοῦ ὁποίου τόσα κατεφλύαρχσαν οἱ κατὰ παραγγελίαν γράψαντες Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅστις παντὶ τρόπῳ προσεπάθησε νὰ ἀμαυρώσῃ καὶ κηλιδώσῃ τὸν τόσον οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ πάππου αὐτοῦ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνοιο δολοφονηθέντα Αὐτοκράτορα, τὸν προστάτην καὶ ὡς ἄλλον πατέρα αὐτοῦ! Ἀλλὰ περὶ τούτου ἴσως ἐπανέλθωμεν εἰς ἄλλην μελέτην ἡμῶν, ἥδη δὲ ἃς παρακολουθήσωμεν τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Σύγκειλλον αὐτοῦ κατερχομένους εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν.

«Ὁ Ἀγιώτατος Πατριάρχης παραλαβὼν τὸν Σύγκειλλον μετ' αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς τὸ αὐτοῦ κελλίον (Πατριαρχεῖον) καὶ δὴ παρακαλεῖ αὐτὸν μεῖναι ἐν αὐτῷ μέχρι τῆς ὥρισμένης αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ τελευταίας ἡμέρας. Ὁ δὲ ὅσιος μὴ γινώσκων παρακούειν εἶξεν τῇ αὐτοῦ παρακλήσει καὶ ἦν σὺν αὐτῷ εὐφραινόμενος καὶ σχολάζων τῇ τε εὐχῇ καὶ νηστείᾳ καὶ ταῖς παννύχοις στάσεσιν τε καὶ ἀγρυπνίαις. Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς παρακαλεῖ τὸν Ἀγιώτατον καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Μεθόδιον ἀπολύσαι αὐτὸν εἰς τὴν αὐτοῦ Μονὴν πρὸς τὸ τελευτῆσαι αὐτὸν ἐν τῷ αὐτοῦ κελλίῳ· ὁ δὲ οὐκ ἐβούλετο τούτου χωρισθῆναι, ἀλλ' ἐδέετο αὐτοῦ τελειωθῆναι ἐν τῷ αὐτοῦ κελλίῳ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ. Ὁρῶν δὲ τὸν ἅγιον σφόδρα λυπούμενον καὶ ἀδημονοῦντα διὰ τὸ μὴ ἀπολύεσθαι αὐτὸν παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ μονὴν καὶ μὴ θέλων λυπῆσαι αὐτὸν ἀπέστειλεν αὐτὸν μετὰ πάσης δορυφορίας, μετὰ παντὸς τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας κλήρου μετὰ λαμπροῦ σχήματος»¹.

Καὶ ὁ ἕτερος τοῦ ἱεροῦ Συγκέλλου βιογράφος λέγει· «οὕτω εἰς μακρὸν γῆρας ἦδη καὶ ὁ μακάριος ἤλαυνε Μιχαὴλ περίπου τὰ πέντε καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονός, καὶ τὴν ἐσχάτην ἐχώρει τοῦ βίου τρίβον, ἔδει δ' αὐτὸν καὶ στεφάνους ἀπολήψεσθαι τοὺς ἀξίους καὶ λαμπρὰ τὰ γέρα, ὧν ἕνεκα τοὺς γενναίους ἐκείνους καὶ μακροὺς ἔδραμεν ἄθλους. Ὀλυμπιονίκας μὲν γάρ, Ἑλλανοδίκαι ταῖς ἀξίαις ἀντιδόσεσιν ἡμείβοντο, τοὺς δὲ τῆς ἀρετῆς ἀθλητάς, ἀκηράτοις ὁ ἀθλοθέτης θεὸς καταστέφει στεφάνοις!»²

Τινὲς ἔγραψαν³ ὅτι ὁ Σύγκειλλος Μιχαὴλ ἐγένετο Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἀλλ' ὡς εἶδομεν, ὁ Μιχαὴλ ἀπεβίωσεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς Σύγκειλλος καὶ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Χώρας.

Τοῦ Συγκέλλου Μιχαὴλ ἀναφέρονται ἔργα τινά· τούτων μνημονεύομεν

¹ Bulletin de l'Institut Archeologique Russe à Constantinople τόμ. ΙΑ' σελ. 228-259. Νέα Σιών 1926 σελ. 372.

² Bulletin, Ἑνθ' ἀν. σελ. 260-279.

³ Α. Κάσδαγλη, Ἑλληνικῆς λεξικογραφίας δοκίμιον, Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος τόμ. 7 (1918) σελ. 156.

«ἐγκώμιον εἰς τὸν Μέγαν Διονύσιον τὸν Ἀρειοπαγίτην»¹. Ἀνακρεόντειον ποίημα εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν σεπτῶν καὶ ἁγίων εἰκόνων². Μετάφρασιν ἐκ τῆς Ἀραβικῆς μικρῶν πραγματειῶν Θεοδώρου τοῦ Ἀβουκαρᾶ κατὰ Μονοφυσιτῶν, Θεοπασχιτῶν, Ἰακωβιτῶν, Τριθεϊτῶν Ἀράβων καὶ Ἰουδαίων³. Πραγματεῖαν περὶ συντάξεως⁴ καὶ Λίβελλον περὶ τῆς ὁρθοδόξου πίστεως⁵.

Μετὰ τὸν Μιχαὴλ ἄλλον Σύγκελλον τῶν Ἱεροσολύμων δὲν ἀπηντήσαμεν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐξέλιπεν εἰς τὴν Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ θεσμὸς τῶν Συγκέλλων· τοῦναντίον μάλιστα ὁ θεσμὸς οὗτος ἐξηκολούθησεν ἐπὶ πολὺ, ὥς θὰ ἴδωμεν· εἰς τὸν κατάλογον τῶν οἰκῶν τοῦ θεοῦ ἢ Μοναστηρίων (commeminatoriis de casis dei vel monasteriis) τὸν συνταχθέντα ἐν ἔτει 806 ὑπὸ τοῦ Γάλλου Μοναχοῦ τοῦ τάγματος τοῦ Ἀγίου Βενεδίκτου τῇ διαταγῇ Καρόλου τοῦ Μεγάλου, ἀναγινώσκομεν ὅτι ἐν τῷ Παναγίῳ τάφῳ διηκόνουν πρεσβύτεροι ἑννέα, διάκονοι δεκατέσσαρες, ὑποδιάκονοι ἕξ, κληρικοὶ κανονικοὶ εἴκοσι τρεῖς, φύλακες, οὓς καλοῦσι φραγγελίτας, δεκατρεῖς, μοναχοὶ τεσσαράκοντα, λαμπαδηφόροι, ὅσοι μετὰ κηρῶν προηγοῦνται τοῦ Πατριαρχοῦ, δώδεκα, Πατριαρχικοὶ λειτουργοὶ δέκα ἑπτὰ, ἐπιστάται δύο, λογισταὶ δύο, γραμματεῖς δύο, φύλακες πρεσβύτεροι δύο, οὔτινες συνεχῶς φυλάττουσι τὸν τάφον τοῦ Κυρίου· ἐν τῷ Κρανίου τόπῳ εἰς, ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦ Κυρίου δύο, ἐν τῷ Σουδαρίῳ δύο, διάκονος εἷς, Σύγκελλος εἷς, ὅστις ὑπὸ τὸν Πατριαρχὴν τὰ πάντα διέπει, οἰκονόμοι δύο, Θησαυροφύλαξ εἷς (ἀρχαιότερον ὑπῆρχε καὶ Σταυροφύλαξ) εἷς φυλάττων τὰ Βαπτιστήρια, θυρωροὶ ἑννέα. Τὸ σύνολον 150 ἐκτὸς τριῶν Ξενοδόχων. Ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σιῶν πρεσβύτεροι καὶ κληρικοὶ δέκα ἑπτὰ, ἐκτὸς τῶν τῷ Θεῷ ἀφιερωμένων⁶.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν 9^{ον} αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν 10^{ον} ὑπῆρχεν ὁ Σύγκελλος. Εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Α. Π. Κεραμέως δημοσιευθὲν⁷ Τυπικὸν τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας, ὅπερ ἐγράφη κατὰ τὸ ἔτος 1122 κατὰ προσταγὴν τοῦ εὐλαβοῦς Γεωργίου Ἀρχοντος καὶ Κριτοῦ τῆς Ἀγίας Πόλεως

¹ Δοσιθέου, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχευσάντων τόμ. Β'. σελ. 694 Κρουμβάχερ, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας τόμ. Α. σελ. 331 (μετάφ. Γ. Σωτηριάδου).

² Κρουμβάχερ, Ἐνθ' ἄν. τόμ. Β'. σελ. 631.

³ Κρουμβάχερ, Ἐνθ' ἄν. τόμ. Α'. σελ. 134.

⁴ Α. Κάσδαγλη, Ἐνθ' ἄν. Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος 1918 σελ. 156.

⁵ Ι. Σακελλίωτος, Μιχαὴλ Συγκέλλου Ἱεροσολύμων Λίβελλος περὶ τῆς ὁρθοδόξου πίστεως. Πατριαρχ. Βιβλιοθήκη σελ. 65.

⁶ Ἀρχιμ. Καλλίστου, Οἱ ἅγιοι τόποι ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Νέα Σιών τόμ. Κ 364, 550, 555 Διοκαιοσαρείας Ἀριστάρχου, Γαβριὴλ ὁ Σεβήρος μητροπολίτης Φιλαδελφείας, Νέα Σιών ΚΒ'. 200.

⁷ Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Γεώργιος κριτής τῆς Ἀγίας Πόλεως καὶ μέγας σκευοφύλαξ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη, τόμ. Γ'. σ. 366.

καὶ Σακελλίου χαρτοφύλακός τε καὶ μεγάλου Σκευοφύλακος τῆς Ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστασεως, ὅπερ ὅμως δύναται νὰ ἀναχθῇ, κατὰ τὸν Κεραμέα, εἰς τὸ δεύτερον ἡμῖσι τοῦ δεκάτου αἰῶνος, ἀντεγράφη δὲ μόνον τῷ 1122, ἀναφέρεται ὅτι ἐν τῷ κλήρῳ τοῦ Ἀγίου Τάφου ὑπῆρχον Πατριαρχικοὶ Ἀρχόντες δέκα ἑπτὰ, εἰς Σκευοφύλαξ, εἰς Σύγκελλος, δύο χαρτοφύλακες, δύο πραιπόσιτοι, δέκα τέσσαρες διάκονοι, ἕξ ὑποδιάκονοι, ἕξ κανονικοὶ κληρικοὶ (clerici canonici) εἴκοσι τρεῖς φύλακες, οὓς καλοῦσι φραγγελίτας καὶ οὐκ ὀλίγοι ἄλλοι διακονηταί.

Καὶ εἶχε μὲν εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα ὁ Σύγκελλος, ὡς εἶδομεν, μεγάλην σημασίαν διατελῶν ὁ σύμβουλος καὶ βοηθὸς τοῦ Πατριάρχου, ἀλλ' εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων ἡ συνεργασία αὐτοῦ μετὰ τοῦ Πατριάρχου ἦτο ἀπαραίτητος. «Δεῖ εἰδέναι ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων οὔτε κρίσιν ἐξάγει ἐκκλησιαστικὴν ἢ δημοτικὴν, οὔτε τι ἄλλο ποιεῖ χωρὶς Συγκέλλου», ὅπου βεβαίως πλέον πρόκειται περὶ Πρωτοσυγκέλλου καὶ δὴ Μητροπολίτου Πρωτοσυγκέλλου καὶ οὐχὶ μόνον ἐνός, ἀλλὰ τεσσάρων τοιούτων ἐκ περιτροπῆς συνεδριάζοντων μετὰ τοῦ Πατριάρχου. «Ἔστι δὲ ὁ Λύδης, ὁ Ἰόπτης, ὁ Νεαπόλεως καὶ ὁ Ἅγιος Ἰορδάνου, ὧν ἕκαστος προσκαρτερεῖ ἀδιαλείπτως μετὰ τοῦ Πατριάρχου νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τρεῖς μῆνας. Εἴτα λαβὼν παρά-θεσιν εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ καὶ ἔρχεται ἄλλος καὶ προσκαρτερεῖ τῷ Πατριάρχει ὁμορόφιος καὶ ὁμόστεγος καθὼς καὶ ὁ πρῶτος καὶ οὕτω ποιοῦσιν ἀμυοβαδόν, εἰς τὰ τοῦ ἑτέρου διαδεχόμενος, ἕως οὗ πληρωθῇ ὁ χρόνος, καὶ πάλιν ἄρχονται, ἡ δὲ διοίκησις τοῦ προσημνοντος Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀλόγων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Πατριαχείου γίνεται ἅπασα»¹.

Ὑπεγραμμίσαμεν τὸ Ἀρχιεπισκόπου, διότι μᾶς ἐνθυμίζει τὸ σύστημα τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, καθ' ὃ, ἐκτὸς δύο λιτῶν ἀρχιεπισκόπων Συγκέλλων ἀποστελλομένων εἰς πρεσβείαν καὶ ἄλλας ἀποστολάς, ὑπῆρχον καὶ ἑπτὰ Ἀρχιεπίσκοποι Σύγκελλοι ἐπαρχιώται, οἱ ὅποιοι, πιθανόν, ὡς καὶ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις συνάδελφοι αὐτῶν, ἐκ περιτροπῆς νὰ παρήδρευον παρὰ τῷ Πατριάρχει, ἐνεργοῦντες τὴν τρέχουσαν Πατριαρχικὴν ὑπηρεσίαν, τῶν Μητροπολιτῶν τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἐκκλησίας λαμβανόντων μόνον μέρος εἰς τὰς μεγάλας ἢ τὰς ἐπαρχιακὰς λεγομένας Συνόδους, καθ' ἃς ἐλύοντο τὰ διάφορα γενικὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα.

Νομίζομεν ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν μετὰ τοῦ Πατριάρχου συνεδριάζοντων Συγκέλλων ἐκ τεσσάρων περιορίσθη εἰς ἕνα μόνον, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἰορδάνου, διότι, ἐνῶ περὶ τῶν ἄλλων Ἀρχιεπισκόπων ὡς περὶ Συγ-

¹ Codex Biblioth. Publ. Petropol. N° 716 XVI. Μητροπολίτου Παραμυθίας καὶ Πάργας Ἀθηναγόρα, Ὁ Θεσμὸς τῶν Συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμένικῳ Πατριαρχείῳ. Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν τόμ. 4 (1927) σελ. 22, Νέα Σιών τόμ. ΚΒ' σελ. 311.

κέλλων, οὐδὲν πλεον ἀναφέρεται εἰς μεταγενεστέρως παραδόσεις, τοῦναντίον περὶ τοῦ Ἰορδάνου ἔχονεν ῥητὴν μαρτυρίαν. Οὕτως ἐν τινι ὁπωσδήποτε ἀρχαίῳ τυπικῷ, δημοσιευθέντι ἐν τῇ τπ'. σελίδι τῆς Ἱεροσολυμιάδος τοῦ Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου τοῦ Παλαμᾶ (ἐν ὑποσημειώσει) ἀναγινώσκομεν: «Ἡ Ἀγία τριάς ἦτοι ὁ Ἅγιος Ἰορδάνης ποταμὸς τὸ σύνορον αὐτῆς πᾶσα ἡ περιχώρος τοῦ Ἰορδάνου ἕως τῆς Ἀγίας Βηθλεὲμ καὶ ἕως τοῦ μεγάλου βουνοῦ τοῦ ἀνά μέσον ταύτης ἐνορίας καὶ τῆς Νεαπόλεως, ἔχει δὲ ὕψ' ἑαυτὴν καὶ τὴν πόλιν Ἱερικώ. Ἔστι δὲ συνήθεια παλαιὰ ἵνα ἔχη τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀπὸ τῶν μοναστηρίων τῆς ἐρήμου τοῦ Ἰορδάνου» ἔχει ἔτι καὶ ἀξίωμα Πρωτοσυγκέλλου καὶ εἶναι ἀντιπρόσωπος τοῦ Πατριάρχου».

Ἀλλὰ τὸ σύστημα τῶν Ἀρχιερέων Συγκέλλων ἔπαυσε καὶ αὐτό, ὃ δὲ Πρωτοσύγκελλος, ὁ Πρεσβύτερος, ἀντικατέστησε καὶ πάλιν παρὰ τῷ Πατριάρχῃ τοὺς παρεισάκτους Μητροπολίτας. Πότε ὅμως συνέβη τοῦτο ἀγνοοῦμεν, ἐπακριβῶς γινώσκομεν ὅμως ὅτι περὶ τὸ 1453 ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων εἶχε καὶ πάλιν τὸν ἰδιαίτερόν του Πρωτοσύγκελλον. Ὅταν δὲ ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἰωακεῖμ κατὰ τὸ ἔτος 1453 κατέπεσεν ἐκ σεισμοῦ ὁ τροῦλλος τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, ὁ Πατριάρχης ἀπέστειλεν εἰς Ῥωσσίαν πρὸς συλλογὴν ἑλεῶν τὸν Πρωτοσύγκελλον αὐτοῦ Ἰωσήφ, ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὅστις κατὰ τὴν ἐν Ῥωσσίᾳ διαμονὴν του ἐψηφίσθη Μητροπολίτης Καισαρείας, τῇ αἰτήσῃ δὲ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων ἐχειροτονήθη Ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ῥωσσίας Θεοδοσίου¹.

Ἀναμφιβόλως, ὥς εἰς τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα, οὕτω καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ Πρωτοσύγκελλος κατεῖχεν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Αἰλῇ τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν. Ὁ Πατριάρχης Χρύσανθος ὁ Νοταρᾶς, πρὶν ἢ χειροτονηθῇ Καισαρείας, ἦτο Πρωτοσύγκελλος τοῦ Πατριάρχου καὶ ἄλλοι μετ' αὐτόν. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἂν μὴ καὶ πρότερον, ἐν Ἱεροσολύμοις τὸ ἀξίωμα τοῦ Πρωτοσυγκέλλου κατέστη ὑποδεέστερον, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ὑποσκελίσαντος τὸν Πρωτοσύγκελλον.

Περαίνοντες τὴν σύντομον ταύτην μελέτην ἡμῶν παρατηροῦμεν ὅτι τόσον ἐν τῷ Πατριαρχεῖῳ Ἱεροσολύμων ὅσον καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἀξίωμα τοῦ Συγκέλλου ἢ Πρωτοσυγκέλλου, ἀφοῦ ἐφθασεν εἰς τὴν ὑψίστην αὐτοῦ ἀκμὴν, σὺν τῷ χρόνῳ ἀπώλεσε τὴν πρώτην αὐτοῦ σημασίαν καταντήσαν ἀπλοῦν ἐκκλησιαστικὸν ὀφφίκιον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τοῦ μέχρι χθὲς ἔτι διατηρουντος μέρος

¹ Ἀρχιμ. Καλλιόστου, Ἡ θέσις τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς Ἀγίοις τόποις μεταξὺ διαφορῶν Χριστιανικῶν ἔθνων κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Νέα Σιών, τόμ. ΚΒ' σελ. 392. Ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἐκλογῆς ὡς Πατριάρχου Ῥωσσίας τοῦ Φιλαρέτου πατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος Μιχαήλ, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοφάνους ἀναφέρεται ἐν τῇ συνοδείᾳ τοῦ Πατριάρχου καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος αὐτοῦ, ὅστις μάλιστα ἔδωκε τὸ μήνυμα εἰς τὸν νέον Πατριάρχην.

τῆς προτέρας αὐτοῦ αἵγλης καὶ λαμπηδόνης καὶ ἑξακολουθοῦντος ἔτι νὰ εἶναι ἡ δεξιὰ χεὶρ, τὸ ὄμμα καὶ ἡ ἀκοή τοῦ Πατριάρχου, ὁ συναθλητὴς καὶ συναγωνιστὴς αὐτοῦ. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, ἐν γενεαῖς γενεῶν, οἱ Μεγάλοι Πρωτοσύγγελλοι, μνήμονες τῶν ἀρετῶν τῶν σεπτῶν προκατόχων αὐτῶν θὰ φιλοτιμῶνται νὰ μὴ ὑστερήσωσιν ἐκεῖνων, ἀλλὰ θὰ κρατήσωσιν ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν ἐπιθανάτιον παραγγελίαν τοῦ ἀπὸ Μεγάλων Πρωτοσυγγέλλων δοιδίμου Μεγάλου Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' τοῦ Μεγαλοπρεποῦς.

Πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου ἡμῶν περὶ τοῦ Θεσμοῦ τῶν Συγγέλλων ὑπολείπεται ἔτι τὸ πέμπτον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς μελέτης μας «Οἱ Γνωστοὶ Μεγάλοι Πρωτοσύγγελλοι μετὰ τὴν Ἀλωσιν», ὅπερ σὺν Θεῷ θὰ δημοσιεύσωμεν τὸ προσεχὲς ἔτος. Ἐνταῦθα σημειοῦμεν ὀλίγας μόνον λέξεις περὶ τοῦ Θεσμοῦ τούτου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους αἰῶνας, ὡς ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὑπῆρχον οἱ Ἀρχιδιάκονοι ἀνελθόντες εἰς μεγίστην περιωπὴν ἐν ἀρχῇ, οἱ Πρωτοπρεσβύτεροι, Νοτάριοι, οἱ Πριμικήριοι τῶν Νοταρίων, *Secundicerii* (Δευτεράριοι), *Primi defensores*, *theseaurarii*, *sacelarii*, *comenculatores*, *scriniarii*, *Rectores*, καὶ *Syn celli*, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο ἐπίσης *Concelanei*, *cellulani*, *Concellitae*, *Cellularii*, *domestici*, κυρίως δὲ *consiliarii intimi* = οἰκειότατοι σύμβουλοι.

Ὁ εἰς Ἀγγλίαν ἀποσταλὴς Αὐγουστίνος ἦτο Σύγγελλος τοῦ Πάππα Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου (590 - 604), ὅστις πιθανὸν νὰ ἦτο καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν τὸ ὄνομα καὶ ἀξίωμα τοῦτο¹. Μετ' αὐτὸν ἐπὶ πολὺ ὑπῆρχον οἱ Σύγγελλοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης κατέχοντες ἑξαιρετικὴν θέσιν, οἱ ὅποιοι, ὁσάκις ἀπεστέλλοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τοὺς Αὐτοκράτορας καὶ Πατριάρχας ἀπήλανον μεγάλης τιμῆς, προκαθεζόμενοι τῶν ἄλλων ἐν ταῖς Πατριαρχικαῖς Συνελεύσεσιν, ἐν δὲ τῇ Αὐτοκρατορικῇ τραπέζῃ, κατὰ τὸ ἐπίσημον Πρωτόκολλον τῆς Αὐλῆς, καταλαμβάνοντες θέσιν ἐν τῇ πρώτῃ τραπέζῃ ὑπεράνω παντὸς Συγγέλλου καὶ Μαγίστρου. Ἀφ' οὗτο ὁμῶς παρουσιάσθησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης οἱ Καρδινάλιοι Διάκονοι, καὶ εἶτα οἱ Καρδινάλιοι Πρεσβύτεροι, οἱ Σύγγελλοι μικρὸν κατὰ μικρὸν ὑποχωρήσαντες ἐξέλιπον καθ' ὁλοκληρίαν.

Ἐν Παραμυθίᾳ τῇ 17 Νοεμβρίου 1930

† ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ
 Ὁ ἀπὸ Μεγάλων Πρωτοσυγγέλλων.

¹ Du Cange, Gloss. med. Græc. τόμ. Β' 1470 - 1472, Anastasii Bibliothecarii, Historia ecclesiastica et vitæ Pontificum. Ἐκδοσις Βενετίας. Εὐαγγελικὸς Κήρυξ Α. 315.